

תרומה - ההוראה מצורת קני המנורה וגביעיה

השיחה: חלק כ"א, שיחה ג' לפרשת תרומה • siha.beiyoun@loubavitch.fr

לראות בכתביו), כך שאי־אפשר לומר שמדובר בסתם טעות...
ברור שהדבר נעשה בכוונה.⁵

מקור 2:

למה אכן עשה הרמב"ם - בכוונה - הגביעים בצורה הפוכה?
ואין זה סתם שאלה טכנית, אלא הרי זה שאלה מאוד יסודית,
מכיון שמן המילים בפרשתנו (אודות קרשי המשכן) "עצי
שטים עומדים", לומדת הגמרא לומדת כלל גדול, ש"כל
המצות כולן, אין אדם יוצא בהן אלא **דרך גדילתן**", וכפי
שמפרש רש"י: "התחתון למטה, והעליון למעלה".

היינו שכמקיימים מצווה, יש להשתמש בחפץ המצווה באותה
צורה הטבעית שבה הקב"ה ברא את החפץ הזה.⁶ ואם־כן,
למה כאן בנוגע לגביעים, הרמב"ם צייר אותם דווקא בצורה
הפוכה מתנוחתם הישרה והטבעית?

מקור 3:

הדבר יובן בהקדים ענין כללי שאנו מוצאים בנוגע לתפקיד
המשכן והמקדש בכלל, ותפקיד המנורה בפרט:

הגמרא שואלת במסכת מנחות "וכי לאורה הוא צריך?" - האם
הקב"ה צריך אור המנורה או דרך החלונות? ועונה, שאכן "לא
לאורה הוא צריך!" - הקב"ה לא צריך שום אור! עיקר תפקיד
המקדש בכלל והמנורה בפרט הוא **להאיר את החוץ**, ולהיות
"עדות לכל באי עולם, שהשכינה שורה בישראל!".

עפ"ז הגמרא מסבירה שזהו הטעם לכך שחלונות המקדש⁷
נעשו ע"י שלמה המלך בצורה מיוחדת - "שקופים־אטומים":
החלונות היו צרים מבפנים ורחבים מבחוץ (במקום להיות
צרים מבחוץ ולהתרחב מבפנים כמו בכל הבניינים של אב).
הטעם לכך הוא מכיון שהמקדש מאיר את החוץ, ולא להיפך!
וכמו כן, תפקיד המנורה הוא להאיר את העולם ולא להיפך!

מקור 4:

עפ"ז יובן בקשר לגביעי המנורה: ובהקדים דהנה הבחי
מסביר אודות רמז גביעי המנורה, ש"הגביע הוא כלי שיש לו
בית קבול והוא **משקה ומרווה**, כנגד עולם הגלגלים שהם
מקבלים כחות העליונים ומשפיעים כוח בעולם השפל".

⁵ עיין בארוכה באות ב' בשיחה, שאולי היו לו מסורת או מדרש שלא הגיע
לידינו, בו ישנה התייחסות לצורת ומיקום הגביעים. מה שבטוח אבל, שאין
מדובר בסתם טעות... הרי על אות אחד ברמב"ם מוציאים פלפולים שלמים!

⁶ בגמרא שם מדובר בעיקר על הלולב ושאר ג' המינים, שיש ליטול אותם
דווקא בצורה בה הם גדלים, ואם נטל אותה בצורה הפוכה - לא יצא! אמנם
הגמרא שם מסיקה מזה כלל עבור כל המצוות, ככפנים.

⁷ להעיר: המנורה הייתה כמובן **במשכן** (במדבר ובשילה) ובמקדש (של
ירושלים). אבל החלונות המיוחדים היו רק במקדש ולא במשכן...

⁸ וכפי שמפרש רש"י (כתב־יד הובא בשיטה־מקובצת): "דרך כותל אבנים,
כשעושים חלון מרחיבין אותו מבפנים, שמשפיעין את עובי הכותל מכל צד, כדי
שלא יסתום ועיכב עובי הכותל את האורה מלבוא לצדדין, אבל היכל: קצר
מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה מההיכל שתאיר לעולם".
אגב, רואים זאת בהרבה בניינים עתיקים, שהחלון צר מבחוץ ומתרחב כלפי
הפנים של החדר, כדי להאיר כל צדי החדר עד כמה שאפשר... (בימים ההם לא
היה חשמל כמו היום, והיו משתדלים להאיר את עצמם בעיקר מהשמש...).

הערה למגיד השיעור: הביאור בהתחלת שיחה זו (אודות הגביעים
ההפוכים), מיוסד על התוועדות א' אלו תשמ"ב. הוידאו נמצאת
כאן: <https://goo.gl/z7Yddv> (דקה 1:09:45 ואילך).
הרב לוי גרליק מסר שיעור (באנגלית) על שיחה זו באתר שלו,
עם כמה סיפורים ומקורות וכו': <https://goo.gl/58gSdI>.
הרב פרץ־אוריאל בלוי כתב סקירה שלמה להוכיח שיטת רבינו
אודות קני המנורה: <https://goo.gl/RWPr3t> (אתר שטורעם).

הקדמה:

בפרשתנו, הקב"ה מצווה למשה רבינו על בניית כלי המשכן,
ובניהם - מנורת הזהב העשויה ממקשה אחת של זהב טהור.¹

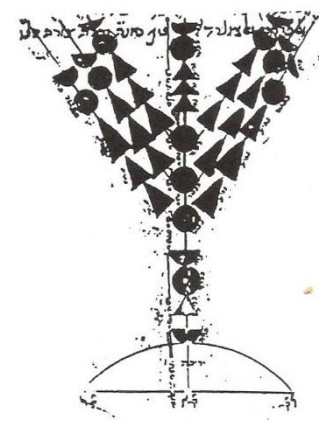
המנורה הייתה תמיד סמל יהודי מובהק (ובפרט בזמן הגלות),
ואפשר להתעכב רבות על פרטי המנורה. אמנם, היום בשיעור
נעמוד על שני פרטים הנראים שוליים לגמרי: צורת גביעי המנורה
וקניה, ונראה איך פרטים אלה הרבה יותר חשובים ממה שנראה...

עיקר השיעור מבוסס על תרשים נדיר של המנורה, שהרמב"ם צייר
בעצמו. תרשים זה נמצא לפני כמה עשרות שנים בלבד, במסגרת
תגלית כתב־יד של פירוש המשנה שנכתב ע"י הרמב"ם בעצמו
(בערבית, ותורגם ונערך ע"י הרב קאפח)², וכפי שנבאר בארוכה.

מקור 1:

אודות בניית המנורה, נאמר בפרשתנו שיהיו בה "שֵׁשׁה קָנִים
יֵצְאִים מִצְדֵיהָ... שְׁלֹשָׁה גְבִיעִים מְשֻׁקְדִים בְּקֶנֶה הָאֶחָד כְּפֶתֶר
וְפָרַח... וּבַמְנִרָה אֶךְ בְּעֵה גְבִיעִים מְשֻׁקְדִים כְּפֶתֶרֶיהָ וְיִפְרְחֶיהָ".

היינו שהיו 22 "גביעים" (כוסות) חרוטים במנורה: בקן
האמצעי של המנורה היו ארבעה גביעים חרוטים, ובשאר
הקנים היו שלשה גביעים חרוטים בכל קנה.

באיזה צורה היו גביעים
אלה? הגמרא מפרשת שהיו
"כמין כוסות אלכסנדריים".

איך היו נראים "כוסות
אלכסנדריים" אלה?³ הנה
הרמב"ם מפרש בפירושו על
למשנה, ש"הגביע הוא
כתבנית כוס אטום אלא
שהשוליים שלו קצרים"⁴.

וממשיך: "וראיתי לצייר כאן
צורת המנורה בשלימותה",
ומצייר ציור נדיר זה: ←

מיד שמים ללב שהרמב"ם צייר הגביעים הפוכים! ועשה זאת
22 פעם! הרמב"ם הרי ידוע כדייקן גדול מאוד (כפי שאפשר

¹ כל הצורות של גביעים, פעמונים וכו' של המנורה, נחרטו בחתיכה אחת
גדולה של זהב, ללא הדבקת שום דבר - הכול מחתיכה אחת לבדה.

² ועיין בהערה 11* בשיחה, שלאחר־זמן מצאו ציור דומה של המנורה, בכתב־
יד עתיק של המשנה־תורה, כתב־יד של הרמב"ם בעצמו.

³ רש"י פירש שם בגמרא: "אלכסנדרים - שנעשה באלכסנדריא של מצרים
וארוכין וצרים הם", אבל הרמב"ם מפרש אחרת, כפי שנבאר.

⁴ לכאורה הרי זה מעין: "verre à cocktail" (V), רק שכמובן, לו יש רגליים
למטה... אם לא, הכוס פשוט ייפול, משא"כ כאן שהגביע הוא ללא רגל (V).
אמנם בהמשך השיעור נראה שהרמב"ם צייר גביעים אלה באופן הפוך (A).

כל מצוה דומה **לסדר ההשתלשלות** כולו¹², ולכן **סדר** קיומה הוא "דרך גדילתן", בסדר **מסודר**. וגם גביעי המנורה **עצמם**, הרי "שוליהם קצר ופיהם רחב" (ככל הגביעים שבעולם). אלא, שבהיות גביעים אלה **חלק** מן המנורה שתפקידה להאיר בחוץ, לכן גביעים אלה, עושים דבר שהוא היפך **מטבע** 'גביעי'! מבקשים מכל גביע "לצאת מעצמו", לשנות טבעו ורגילותו, היפך מ"דרך גדילתו", כדי להאיר בחוץ מעל למדידה והגבלה.

* * *

מקור 7:

ישנו פרט נוסף עליו שמים לב בתרשים המנורה של הרמב"ם: הוא צייר קני המנורה באלכסון דווקא ולא בצורה עגולה. ואין זה טעות בכלל (או כדי להקל בציור), מכיון שרבי אברהם בן הרמב"ם כותב בפירושו על פרשתנו שששה קני המנורה "נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה **ביושר** כמו שצייר אותה אבא מארי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתנו!"¹³ וגם רש"י, בפירושו על פרשתנו כותב מפורשות: שהקנים "יוצאים מצדיה - לְכָאן וּלְכָאן בְּאַלְכֶסוֹן נְמֻשְׁכִין...".

ומכל זה ברור שקני המנורה היו באלכסון ולא בעיגול כלל!¹³ ולכן, יוצא הרבי בהוראה וקריאת קודש זו:

"מן הראוי להחזיר עטרה ליושנה - שכל המציירים את המנורה, כדי ללמוד כיצד נראתה המנורה שבמשכן ובמקדש, יציירו את קני המנורה באלכסון... וכן מוסדות החינוך וכדומה, המציירים על "גליונותיהם" וסמליהם את צורת המנורה ומתארים את קני המנורה כחצאי קשת - הרי כיון שמטרת הציור היא כמזכרת למנורה שבמשכן ובמקדש, כדאי ביותר שישנו את הציור ויציירו את הקנים באלכסון".

מקור 8:

בעצם, אין זה סתם "טעות טכנית" להשאיר קני המנורה עגולים, אלא יש כאן מסר עמוק:

הרי היסוד ההיסטורי לקנים עגולים הוא ככל הנראה משער טיטוס ברומי¹⁴. מלבד זאת שהמנורה שנחרטה שם אינה מדויקת בכמה פרטים, הרי תכלית טיטוס ימ"ש היה להעליב את היהודים¹⁵, להראות להם שרומא ניצחה את ישראל, ר"ל.

יוצא אפוא שציור קני המנורה בצורה עגולה, צריך לעורר זעקה ומחאה! הרי זה שזוהי כהסכמה מסויימת ח"ו ר"ל לציור אשר על שער טיטוס! במקום שציור המנורה יזכיר ויעורר את ישראל אודות תפקידם **להאיר** בעולם, נעשית צורת המנורה באופן המזכיר את ההיפך ממש - נצחון רומי על ישראל, ר"ל!

ויהי רצון, שבקרוב ממש תבוא הגאולה האמיתית והשלימה, ואז כולם יראו כיצד נראית המנורה, וכיצד מדליקים אותה - בבית המקדש השלישי, במהרה בימינו ממש!

בעצם יש כאן הגדרה נפלאה על עניין ה"גביע". ובהקדים שיש שני סוגי כלים המכילים נוזלים: (א) חבית, (ב) גביע (כוס).

החילוק ביניהם הוא פשוט, תפקיד חבית הוא לאכסן ולשמור מים או יין וכו' **לאורך זמן**, זהו **תפקידו**, ולשם כך הוא בנוי. משא"כ גביע (כוס), שתפקידו אינו לאכסן ולשמור נוזלים! תפקידו הוא רק לשמור הנוזלים שלקחו מן החבית עד לזמן שיריקו את תכולת הגביע (לתוך פה האדם לדוגמא...)⁹.

ובמילים אחרות: תפקיד הגביע הוא **'לתת'** בסופו של דבר לאחרים, ולא **'לשמור'** לעצמו, כמו בחבית!

ועפ"ז מובן שהסבר זה של הבחיי על הגביע מתאים מאוד להסבר המובא לעיל על ענין המנורה בכלל, שתפקידו של אור המנורה איננו לצורך "קיבול" - "לא לאורה אני צריך" - אלא כדי להאיר את העולם שמבחוץ!

ועפ"ז יובן למה הגביעים של המנורה היו דווקא **הפוכים**: אמנם גביע יכול לשמש, **באופן זמני**, לצורך "קיבול" (לדוגמא עבור אמירת קידוש על כוס מלא), ואז אכן הגביע צריך לעמוד ישר ("פיו למעלה ושוליו למטה") כדי להכיל את המשקה.

אך כיון שגביעי המנורה רומזים על העניין של "משקה ומרווה", על **נתינה** לאחרים, הרי, להיפך: הם עומדים בצורה הפוכה ("פיו למטה ושוליו למעלה"), צורה של **נתינה!** וזאת בדומה לחלונות המקדש שהתרחבו כלפי **החוץ** דווקא!

מקור 5:

ע"פ מה שהסברנו אודות הגביע (שיש בו שני שלבים: שלב ראשון - שצריך להתמלאות ולקבל לעצמו, ותכלית שלב זה הוא להגיע לשלב שני - הורקת ונתינת המשקה), נוכל כעת להוציא הוראה מזה בעבודת ה', בחיינו הפרטיים:

כל יהודי הוא בעצם "גביע", שתכליתו הוא להשפיע על יהודי אחר, ובאופן כללי לעשות להקב"ה "דירה בתחתונים", אבל, כדי להצליח בכך, צריך היהודי בשלב ראשוני **למלא** את עצמו בכוחות הגדולים ביותר. ובשלב זה, ה"פּה" ("פתח הכניסה") לנשמת היהודי הוא למעלה (כדי לקבל!) ו"פתח" זה הוא **רחב**, כדי שהיהודי יקבל ויאגור כוחות, עד כמה שאפשר!

היהודי אמנם צריך לדעת, שכשהוא עובר לשלב ב' (שהוא תכלית שלב א'), אז הוא **הופך** את ה"גביע" שלו! "פיו" עדיין רחב, אבל לא כדי לקבל יותר, אלא כדי **לתת** יותר! באופן הנעלה מכל מדידה והגבלה!¹⁰

מקור 6:

וזהו¹¹ הרמז לכך שיש לעשות גביעי המנורה בצורה הפוכה מ"דרך גדילתן", ולא כשאר המצוות בהן תנאי זה הכרחי:

⁹ ובמילים אחרות: אמנם הגביע צריך להיות עמיד מפני נוזלות, לא רוצים שהמים ייפלו ממנו... אבל אין זה תפקידו (שמירת המים)! תפקידו הוא להעביר המים מנקודה א' (החבית) לנקודה ב' (פה האדם לדוגמא).

¹⁰ לקהל מתקדם: הרבי מסביר בסוף אות ו', שזהו כעין החילוק בין תרומת האדנים ותרומת המשכן: תרומת האדנים הייתה מוגבלת לכסף, וגם זה - רק סכום מחצית השקל בלבד! משא"כ תרומת המשכן שהתורה נתנה רשימה הרבה יותר ארוכה של דברים שאפשר להביא...

וביאור החילוק ביניהם: תרומת האדנים מסמלת תחילת עבודתו היסודית והמסודרת של היהודי (אדנים מלשון אָדן, יסוד הבניין), ובשלב זה יש לעשות הדברים בצורה **מסודרת** והדרגתית דווקא (ה"גביע" הוא אז בתנוחה רגילה...). משא"כ תרומת המשכן המסמלת העבודה הכללית של עשיית דירה להקב"ה, שבזה **אין הגבלות!** כל דבר יכול להיות דירה להקב"ה! (ה"גביע" הוא אז הפוך, כדי לתת לכל מי שרק יכול לקבל...). ותן לחכם ויחכם עוד.

¹¹ נקודה זו קשורה בעצם למוסבר בהערה הקודמת. ויש להתאים לפי הקהל וכו'...

¹² העולם נברא פשוט בסדר מסודר (צמצוצים אחרי צמצוצים וכו').

¹³ באות ט' בשיחה הרבי מוכיח שפירוש ה"משנת חסידים" (שקני המנורה היו עגולים) - אינו נכון, ופשוט שאם היו לו התרשימים הברורים של הרמב"ם, היה כותב אחרת וכו'. עיין שם בארוכה (ובשיעור הרב גרליק שהובא לעיל).

¹⁴ צילום שער טיטוס, נמצא באתר שטורעם: <https://goo.gl/j53GfG>. בכתבה על הדלקה במנורה עם קנים ישרים ע"י הרב גרליק, מול השער ההוא... אגב, לאחרונה מצאו בחפירות ציור מנורה עם קנים ישרים. הכתבה נמצאת באתר שטורעם כאן <https://goo.gl/bBK7RM>. ותן לחכם ויחכם עוד.

¹⁵ עד אשר אף חרטו שם במספר מקומות את המילים "יודעא קאפטא" ("הודה (יהודים) נשבה"). והיו תקופות, שבהן היו מכריחים את היהודים לבוא אל השער כדי לראות את החרוט שם וכדי לבזותם ולהשפילם וכו' וכו'.